

juni 2013
jrg. 30 nr. 2

MARIËNBURG

Magazine van en voor kritisch katholieken

Mis bij de KRO

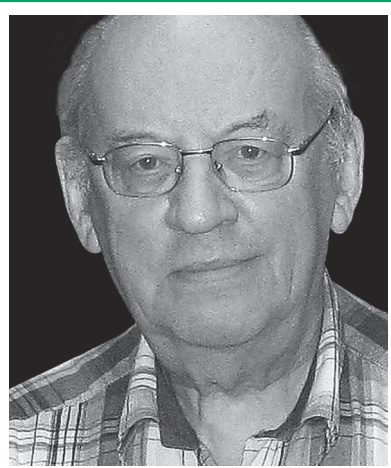
Kerkvernieuwing
begint bij onszelf

Kloostererfgoed
naar het archief

Maria
in Den Bosch

Bezielde Verband
in een afbrokkelende
kerkprovincie

Op scharniermomenten
in een mensenleven

**Cor Rademaker van
Erfgoedcentrum
Nederlands
Kloosterleven
in interview:**

*“Voor de archieven
van de vergrijzende
kloosterorden en -congregaties
is 6 kilometer ruimte nodig.”*

MARIËNBURG Magazine is een uitgave van de gelijknamige vereniging van kritisch katholieken en verschijnt viermaal per jaar. Eerder heette dit blad 'Nieuwsbrief' en 'MV-NU'. Overname van artikelen is toegestaan mits voorafgaand contact met de redactie.

© 2013 Mariënburg

ISSN 1878-8734

Website

www.marienburgvereniging.nl

Redactie

Lambert van Gelder, red.-secr. en eindredacteur
Leon Goertz, redacteur
Ad Krijnen, redacteur
Leo Le Large, redacteur
Jacques van Leeuwen, redacteur
Damiaan Meuwissen, redacteur

Redactie-adres

Per post: Archipelstraat 286, 6524 LR Nijmegen
Per e-mail: redactie@marienburgvereniging.nl

Vormgeving

N-ything Design, Boxmeer

Lidmaatschap / Abonnee (per jaar)

Lidmaatschap van de vereniging:
- gecombineerd met abonnement 'Mariënburg' € 30,-
- zonder abonnement € 12,50
Abonnement 'Mariënburg' zonder lidmaatschap € 20,-
Abonnementenadministratie: zie Secretariaat
Betaling van contributie, abonnementen en giften via Rabobank 32.99.21.568.
Betaling via automatische incasso heeft de voorkeur.
Zie verder de invulbon achter op dit nummer.

Bestuur Mariënburg

Henk Baars, voorzitter, 070-3596817
Tom van den Beld, 1° secretaris, 070-3838284
Lidy Verdegaal, 2° secretaris, 073-5225780
Dominic Brügemann, penningmeester, 0528-231730
Michel Besnard, lid, 040-2810073
E-mail: bestuur@marienburgvereniging.nl

Secretariaat

Postbus 675 – 3800 AR Amersfoort
Tel.: 033-4690070
E-mail: secretariaat@marienburgvereniging.nl

04 'HEEL DE KERK, HEEL DE WERELD'

OECUMENISCHE BASISGROEP VENRAY

Lidy Verdegaal

07 BEZIELD VERBAND

BETER DAN GELOOFSGEMEENSCHAP

Erik Jurgens

08 KERKVERNIEUWING

BEGINT BIJ ONSZELF

Hans van der Horst

10 MYTHEN ROND MARIA

Leo Le Large

12 KLOOSTERERFGOED

NAAR HET ARCHIEF

Lidy Verdegaal

15 LUCY EN HET GOUDVISSENVOER

Cultivator

16 GOD IN ONZE GESCHIEDENIS

Yosé Höhne-Sparborth

18 BEZIELD VERBAND IN EEN

AFBROKKELENDE KERKPROVINCIE

Info

20 OP SCHARNIERMOMENTEN

IN EEN MENSENLEVEN

Leon Goertz

22 LEZERS SCHRIJVEN MEE

EN OOK NOG:

- 06 Olifantenpaadjes – Huub Schumacher
- 19 Kruis – LLL
- 23 Wissewas – Leon Goertz
- 24 Billenkoek – Achterkant

GROTE OMSLAGFOTO: PIET DEN BLANKEN; ANDERE FOTO: MV/ARCH/LV

Het volgend nummer verschijnt in september 2013.
Bijdragen graag uiterlijk 12 augustus aan het redactie-adres.

Mis bij de KRO

De bezuinigingen die in alle geledingen van onze samenleving moeten worden doorgevoerd, treffen ook het omroepbestel. Met name de kleine levensbeschouwelijke omroepen (Ikon, Human, Joodse Omroep, RKK) worden geslachttofferd op het bezuinigingsaltaar en moeten per 2016 verdwijnen.

Nu heeft de KRO besloten om haar K van 'katholiek', die de laatste tijd flink was verwaarloosd, weer meer reliëf te geven en een aantal titels van omroep RKK voort te zetten. De Rooms-Katholieke Kerk krijgt wettelijk een aantal uren zendtijd op radio en televisie en het episcopaat heeft die toevertrouwd aan omroep RKK. Hoofd daarvan is Leo Feijen (57) en hij zal nu binnen de KRO de afdeling 'catholica' blijven leiden. "Ik wil het RKK-gedachtegoed levend houden", zei hij in dagblad *Trouw*, "en het herkenbare katholieke gezicht blijven voor de achterban."

Met het oog op de aanstaande veranderingen is de KRO al begonnen met een campagne om leden te werven. Met de slogan "Red de eucharistieviering" wil de omroep nieuwe leden binnenpraten. Volgens Feijen kijken elke week op zondagochtend "wel honderdduizend mensen" naar de televisiemis, meestal "ouderen die niet meer in staat zijn naar de kerk te gaan". Die live-eucharistieën zouden in principe tot 2020 geprogrammeerd mogen worden.

Als de RKK eenmaal bij de KRO zit, krijgen de bisschoppen wel minder zeggenschap over de programma's, want bij de KRO delen officieel de leden de lakens uit. Maar de bisschoppen werken nu al wel aardig mee met de campagne, doordat ze zoveel kerken sluiten en daardoor de gelovigen naar de buis sturen.

De eerste KRO-uitzending ooit (per radio) was in 1925 en dat was een eucharistieviering. Sindsdien is er regelmatig gediscussieerd hoe je dat theologisch moet zien. Wie de pauselijke zegen 'Urbi et Orbi' op de radio meemaakte, kon daarmee een volle aflat verdienen. Op de vraag of je per telefoon, e-mail of interactieve televisie zou kunnen biechten, is door 'Rome' negatief geantwoord. In de jaren na het Tweede Vaticaans Concilie is bij de KRO beraadslaagd over de manier waarop televisiekijkers betrokken zouden kunnen worden bij uitzendingen van een eucharistieviering. Toen kwam een keer het idee op tafel om die mensen te adviseren om een tafeltje tegen hun tv-scherm aan te schuiven en daarop brood en (witte) wijn te zetten. Het idee haalde het natuurlijk niet. Behalve voor de lijfelijk aanwezigen is zo'n uitzending immers slechts een vertoning, geen sacrament.

Het getuigt dan ook niet van veel theologisch inzicht om een (of misschien wel: het) sacrament te gebruiken in een reclamecampagne. Of om je katholieke identiteit te ontlenen aan eucharistievieringen. Er zijn genoeg andere discussiepunten in de katholieke kerk die interessante televisie kunnen opleveren. Denk aan het pastorale werk dat gehuwde priesters vervullen, denk aan vrouwen in kerkelijke functies. Denk aan de talloze kleine geloofsgemeenschappen die ook eucharistie vieren. Het is de vraag of Broeder Feijen progressief genoeg is om de eerste Nederlandse vrouw die binnenkort priester gewijd wordt in zijn zondagse eucharistieën te laten voorgaan.

BERICHTEN

VAN HET
MARIËNBURG-BESTUUR

Op de recente
ledenvergadering is:

HENK BAARS tot
voorzitter gekozen;

MICHEL BESNARD

benoemd tot lid

ALIE VAN LEEUWEN

als lid teruggetreden

LIDY VERDEGAAL

benoemd tot 2e secretaris

Bij gelegenheid van
de troonswisseling is
oud-voorzitter

ERIK JURGENS

benoemd tot Officier in

de orde van Oranje Nassau

Gesprekspartners (van links:) Martien van Dijk, Monique van Nispen en Kees Molenaar.

FOTO: MV/ARCH/LV

DE OECUMENISCHE BASISGROEP VENRAY

CONCLUDEERT:

“Steek geen energie in de officiële kerk. Probeer je ook niet af te zetten tegen de kerk. Kijk alleen naar wat de essentie is: de boodschap van Jezus van Nazaret.”

HEEL DE KERK, HEEL DE WERELD

De Oecumenische Basisgroep Venray ‘Heel de Kerk, Heel de Wereld’ is een van de ruim 40 kleine zelfstandige geloofsgemeenschappen in Nederland, al dertig jaar. Het is een kleine groep van zoekende gelovigen, actief betrokken bij de samenleving, die samenkomen om de liturgie te vieren, het woord te delen en om elkaar te inspireren en te bemoedigen. De onderlinge band is nog versterkt nadat in 2003 de laatste gewijde voorganger wegviel en de leden om beurten zelf voorgaan in de zondagse vieringen. Mariënborg Magazine woonde een woorddienst bij, en werd getroffen door de sfeer van harmonie en verbondenheid.

Drie leden van de basisgroep vertellen over dertig jaar zelfstandig zijn: Martien van Dijk, Kees Molenaar en Monique van Nispen tot Pannerden-Pollak.

“In 1983 werd in de parochiekerk van de wijk ‘t Brukske in Venray door bisschop Gijsen een conservatieve pastoor benoemd. Een groep mensen die zich daar toen niet meer thuis voelde raakte kerkelijk dakloos, en plaatste een oproep in een huis-aan-huisblad voor een oriënterende bijeenkomst voor zoekende mensen. Die bijeenkomst trok 34 belangstellenden. Bisschop

Gijsen is zo onbedoeld mede-aanstichter geweest van wat in 1984 ‘basisgroep Venray’ ging heten. Basisgroep, omdat wij van mening zijn dat de basis de eigenlijke plaats is waar het geloof beleefd wordt.

Niet vrijblijvend

Onze officiële naam, *Heel de Kerk, Heel de Wereld*, is ontleend aan een forumdiscussie tijdens de manifestatie van de Acht Meibeweging in 1985 op het Malieveld in Den Haag. ‘Heel’ heeft hier de dubbele betekenis van ‘geheel’ en van ‘gezond maken’. In de naam komt dus zowel onze oecumenische gezindheid als onze maatschappelijke betrokkenheid tot uiting. Geïnspireerd door het evangelie vinden wij dat wij ons niet vrijblijvend kunnen opstellen tegenover wat zich afspeelt in de wereld waarin wij leven.

Nu, bijna dertig jaar later, zijn we niet meer zo blij met het beladen woord ‘kerk’ in onze naam. Wij zijn geen kerk, we zijn een *ekklesia*, een geloofsgemeenschap. We noemen onszelf tegenwoordig naar buiten toe meestal ‘oecumenische basisgroep’.

Iedereen mag zich bij ons aansluiten. Hoewel de meesten van ons katholiek zijn, waren er al vanaf het begin ook niet-katholieken lid. We hebben nauwe contacten met de protestantse gemeenschap in Venray, maar het is wel steeds wikken en wegen hoever we daarin moeten gaan. In elk geval nemen we deel aan elkaars bezinningsdagen. En met Pinksteren hadden we geen eigen viering maar ging een aantal van ons

naar de viering in hun kerkgebouw.

Vieringengroep

Wij komen twee zondagochtenden per maand samen, eenmaal voor een woorddienst, de tweede keer voor een brood- en wijnviering. We hebben een vieringengroep die het jaarthema vaststelt en daarbinnen de maandthema's bepaalt. De afgelopen jaren waren de jaarthema's onder meer: *Zoekend geloven*, *Onderweg* en *Reisgenoten*. Elke maand wordt er een voorbereidingsgroep gevormd van drie personen die in de beide vieringen van die maand zullen voorgaan. De vieringengroep geeft hen vindplaatsen in de bijbel mee en suggesties voor andere teksten binnen het maandthema. Maar de voorbereidingsgroep gaat haar eigen gang. Ook de liederen worden door hen uitgekozen. Muziek is een belangrijk onderdeel van de vieringen. We hebben een repertoire van 80 liederen, de meeste van Oosterhuis en Jongerius, en Taizé-liederen. De laatste jaren kunnen we gebruikmaken van de kapel van het ziekenhuis. Het is een sfeervolle ruimte, die zich ervoor leent om in een kring te zitten. Zo hebben we letterlijk oog voor elkaar. Dat kan omdat het aantal aanwezigen bij vieringen varieert tussen 20 en 40.

Vanaf 1984 tot 2003 hadden we franciscanen als voorganger. Venray heeft een jarenlange franciscaanse traditie in het onderwijs. De franciscaanse spiritualiteit is een deel van onze identiteit geworden, we hebben een sterk broederschap/zusterschap-gevoel. Daar komt nog bij dat een paar mensen van ons zich enkele jaren hebben verdiept in het leven van Franciscus.

Leken-voorgangers

In 2003 stopte Frans Meijer, onze laatste franciscaan. Hij heeft ons gestimuleerd om door te gaan na zijn vertrek. Jullie kunnen het, zei hij. We weten nu niet beter meer dan dat we zelf voorgaan. In het begin hadden de meesten van ons een zekere schroom om als voorganger op te treden. Maar je krijgt de legitimatie van de anderen, je weet je gedragen door de groep. De vraag wie er wil voorgaan wordt trouwens steeds in het algemeen gesteld, je meldt je als het thema je aanspreekt. Er is dus geen vast rooster.

Omdat we regelmatig voorgaan, houden de leden van de groep zich, ieder op zijn eigen wijze, meer bezig met denken over spiritualiteit, en nemen ze actief deel aan de vorming en

toerustingsactiviteiten. Veel leden hebben klappers met teksten aangelegd. Zelf voorgaan is dus een verrijking voor ons geloofsleven.

Wij hechten aan een democratische structuur. Aanvankelijk vormden de initiatiefnemers een 'organisatiecomité', met onze eerste voorganger, de franciscaan Frans Sanders, als informele leider. Vanaf 1987 kwam er een stuurgroep, zowel voor organisatorische zaken als voor het verzorgen van de liturgie. Uiteindelijk hebben we in 1991 een stichting opgericht, vooral om de aansprakelijkheid te regelen. Er is elk jaar een financieel verslag en het bestuur van vijf personen werkt volgens een rooster van aftreden.

Een stuk actiever

Maar feitelijk is er niets veranderd; wat eigenlijk bestuur zou moeten heten zijn we stuurgroep blijven noemen, en we hebben gewoon leden, ook al kan een stichting helemaal geen leden hebben. En nog steeds vinden we het belangrijkste dat de stuurgroep niet te veel stuurt.

We hebben een aantal vaste kosten, zoals de huur van de kapel en de tekstboekjes. Verder voorkomen we zoveel mogelijk het maken van kosten door alles zelf te doen. We vragen aan onze leden geen vaste bijdrage, iedereen geeft wat hij kan missen. Als het geld op dreigt te raken doet de penningmeester een oproep aan de leden, en dan kunnen we weer een tijdje vooruit. Onze collectes zijn meestal voor goede doelen in binnen- of buitenland.

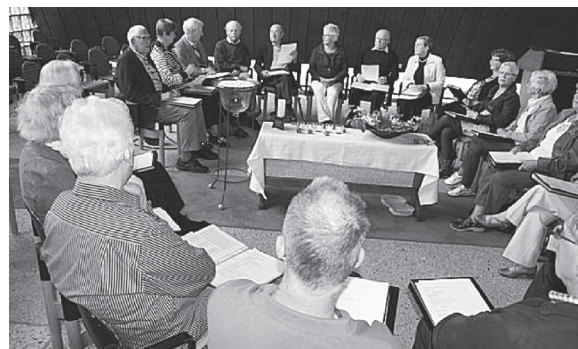
Wij begonnen dertig jaar geleden in de slagschaduw van de officiële kerk. Zo hebben we bijvoorbeeld bisschop Wiertz een keer uitgenodigd, maar die is nooit gekomen. En toen we 15 jaar bestonden vroegen we de deken om onze jubileumviering bij te wonen, maar die kwam alleen naar de receptie.

Dat soort dingen doen we nu niet meer, we voelen ons vrijer. We hebben geen last meer van de kerk. We durven nu ook anders om te gaan met rituelen.

Woorddienst en brood- en
wijnviering.

FOTO'S: ELLA MOLENAAR

OLIFANTENPAADJES

Als ik een bepaalde afstand moet afleggen om ergens te komen en ik zie kans een stukje af te snijden, dan doe ik dat. Waarom niet: je gaat toch niet eerst honderd meter om een gazon heenlopen als je er met één stap over een hegje en vijf over de punt van een gazon óók kunt komen?! Jammer dan voor het bordje-van-verderop met 'het is verboden om het gras te betreden'. Loop jij wél om? Als je ja zegt geloof ik je niet, want toen ik voor de eerste keer over dat hegje stapte, zag ik al duidelijk de contouren van een beginnend paadje over dat stukje gazon.

Voor paadjes die op deze manier het levenslicht zien hebben we trouwens een leuke naam bedacht. Dat zit zo: soortgenoten van ons trokken ooit met vakantie door een oerwoud en zij vertelden ons hun ontdekking: als olifanten van A naar B willen, dan gáán ze ook linea recta – zonder omwegen dus – van A naar B! Ze laten zich door geen enkel toevallig obstakel dat op die lijn ligt dwingen tot een omweg. 'Kom nou', zo redeneren ze, 'uit de pad met die handel!' Zo is het gekomen dat wij hier spreken van een 'olifantenpaadje'.

Eerlijk gezegd deed de nieuwe paus Frans mij aan zo'n olifantenpaadje denken. Zo gauw ik hem bezig zag, ging hij onmiddellijk, linea recta, van A naar B. Om tot zijn doel (een gemoedelijke en vertrouwenwekkende kennismaking) te komen, bewandelde hij niet eerst de normale weg van pontificale gebaren en Latijnse woorden die toch niemand verstaat. Niks ervan! Hij liep er recht op af met een, op z'n Brabants gezegd, "Goejenavond samen". 'Olifantenpaadje!' dacht ik. Of de goede man eerst nog rondgekeken heeft of er Vaticaanse politie in de buurt was, weten we natuurlijk niet. Het zou best kunnen van wel.

Want politie, ook kerkelijke politie, kan behoorlijk lastig zijn als je individueel of groepsgewijze eigegebaande wegen gaat. Kijk maar naar die geloofsgemeenschap in Best, 'n paar maandjes geleden: er werden bonnen uitgeschreven, er werd bedreigd met excommunicatie. Nee, het is duidelijk: politie houdt niet van olifantenpaadjes. Daarom zou ik zeggen: voordat je over het kerkhegje springt en over het kerkgras loopt, wek dan zo min mogelijk haar argwaan. Kijk eerst even goed naar links en dan naar rechts of er politie in de buurt is. Die is er lang niet altijd; heel vaak moet ze lange officiële ceremonies meemaken op het hoofdbureau en daar kun je dan intussen mooi gebruik van maken. En, geloof me, naarmate het paadje vastere vorm krijgt omdat er steeds vaker over gelopen wordt, valt dat geloop op den duur niet meer terug te draaien. Zeg nou zelf, om maar wat te noemen, hoe zou anders 'Bezielde Verband', (zie blz.18 – Red.) momenteel zo kunnen floreren?! Of waarom zou jij de pastorale werkers en werksters die preken niet meer de kost willen geven? Daarom, gewoon doorgaan met die olifantenpaadjes. De paus zal je begrijpen.

Huub Schumacher

Wat er ook is veranderd, dat is dat we maatschappelijk nog een stuk actiever zijn geworden.

Tips

In de beginjaren hadden we meer dan honderd leden, voornamelijk gezinnen. Maar net als elders lukt het ons niet om jongeren te interesseren, ook onze eigen kinderen niet, die toch bij ons zijn gedoopt en hun eerste communie hebben gedaan. We krimpen geleidelijk vanwege verhuizing en overlijden. Jaarlijks komen er maar één à twee nieuwe leden bij. Dat getal zou omhoog moeten kunnen, want we hebben zeker iets te bieden. We willen daarom meer naar buiten gaan treden, we hebben bijvoorbeeld nog steeds geen website. Maar als het niet zou lukken: we hebben geen ondergrens, dus we kunnen nog een hele tijd doorgaan. Nog een paar tips voor wie een zelfstandige geloofsgemeenschap wil oprichten.

Kom bij ons op bezoek en ga naar andere zelfstandige groepen, praat met de mensen en kijk wat bij jullie past. Elke groep is anders. Steek geen energie in de officiële kerk. Probeer je ook niet af te zetten tegen de kerk. Kijk alleen naar wat de essentie is: de boodschap van Jezus van Nazaret. Als u een afspraak wilt maken: neem dan contact op, u bent van harte welkom."

Contactadres: *Marij Peeters,*
secretaris (0478-584206), e-mail:
marijpeeters@home.nl

BEZIELD VERBAND

beter dan geloofsgemeenschap

“En allen die tot het eeuwig leven waren voorbestemd, namen het geloof aan” (*Handelingen van de Apostelen 13:48*).

Dat waren heidenen in Antiochië die het verhaal van Paulus aannamen, terwijl de joden in die stad hem wegjoegen om zijn, in joodse ogen, ketterse teksten.

We zitten een beetje met dat woord ‘geloven’. Dat is aannemen op gezag werd mij vroeger voorgehouden. Maar etymologisch is het verwant met ‘lief’, zich iets lief maken. Het woord ‘credo’ betekent ‘ik vertrouw’, zoals je doet bij het krediet geven. In de Griekse grondtekst van dat verhaal van Paulus’ bezoek aan Antiochië staat ‘episteusan’, dat wil zeggen: de mensen daar ‘vertrouwden’.

Waarin vertrouwden zij? In de waarheid van het verhaal van Paulus. Als wij nu geloof belijden, dan spreken wij dus het vertrouwen uit dat dit verhaal klopt. Wat in zo’n belijdenis staat is echter een raar verhaal over een almachtige schepper met een zoon, geboren uit een maagd, en die voor ons is omgebracht en zal wederkomen om met de opgestane doden samen een eeuwig leven in te gaan.

Ja, dat kun je aannemen, op gezag of uit vertrouwen in de boodschappers. Dan ben je een gelovige. Terecht wil je dat dan niet in je eentje zijn, je wilt delen met anderen. Je treedt toe tot een geloofsgemeenschap. Rechtzinnigen in die gemeenschap willen vervolgens dat je alles voor zoete koek aanneemt. In de Vaticaanse resolutie *Dominus Jesus*, uit 2000 (!), wordt ons uitdrukkelijk voorgehouden om het Credo als geheel te aanvaarden. Anders horen we er niet bij.

Door heel Nederland ontstaan de laatste decennia nieuwe, kleine geloofsgemeenschappen. Zij kunnen zich, zoals de Dominicus in Amsterdam, niet meer vinden in de roomse kerk en zoeken een eigen weg. Of ze zijn autoritair eruit gejaagd, zoals de parochianen van de Salvator in Den Bosch of die van de Antonius in Best. De Mariënbuurgvereniging wil hen terecht steunen, en werkt

nu daarin samen met een beweging die *Bezield Verband* is gaan heten en een start heeft gemaakt in het bisdom Utrecht (www.bezielverbandutrecht.nl; zie ook blz. 18 van dit nummer – red.)

“Ik sta alleen, geen God of maatschappij/die mijn bestaan betreft in een bezield verband”, zo schreef de Nederlandse auteur Hendrik Marsman in *Tempel en Kruis* (1940). Daar haalde Huub Oosterhuis de term vandaan die nu wordt overgenomen. *Bezield Verband* is een mooie naam voor die nieuwe gemeenschappen. Het is hun bezieling die hen bij elkaar houdt, niet zozeer het geloven – of het nou is op gezag of op goed vertrouwen.

Dat blijkt zo gauw je probeert te achterhalen wat binnen die bezielde verbanden door mensen wordt ‘geloofd’. De geloofsbelijdenis van Nicea uit het jaar 325, die in *Dominus Jesus* centraal wordt gesteld, gooit begrijpelijkerwijs geen hoge ogen bij eenieder. De navolging van Jezus daarentegen, de zaligsprekingen (vrede, barmhartigheid, solidariteit, zachtmoedigheid) des te meer. Misschien moeten we dan ook af van die woorden: geloven, geloof en gelovige.

Als we spreken over bezielde verbanden gaat het om in brede zin gezamenlijke overtuigingen over hoe we in dit ondermaanse samen moeten leven, over de zin van ons bestaan en over liefderijke betrokkenheid bij het lot van onze medemensen. De christelijke traditie reikt ons daartoe veel teksten aan, liturgische gebruiken en zichtbare goede voorbeelden van naastenliefde: *ubi caritas et amor, Deus ibi est*, zo zingt de kerk al eeuwen. Zo moge het zijn in de bloeiende kleine geloofsgemeenschappen, die we voortaan bezielde verbanden gaan noemen.

FOTO: WIM VAN DER KALLEN

Het eeuwenoude hiërarchische bouwwerk van dogmatiek en heilsleer biedt geen zekerheid en houvast meer.

maar het is nog maar de vraag is wat we daarmee bedoelen. Bezieling kan een diepe, maar ook onbewuste kracht zijn. Wil onze bezieling daadwerkelijk tot vernieuwing leiden, dan vraagt dat om bewust contact met 'de Geest die in ons leeft', onze innerlijke bron. Dat kan een moeilijkheid zijn. We staan immers in een traditie waarin ons door de kerkleiders 'de waarheid' wordt voorgehouden. In de Kerk zijn we niet gestimuleerd ons eigen (ge)weten te ontwikkelen en te vertrouwen op onze innerlijke

KERKVERNIEUWING BEGINT BIJ ONSZELF

Overall in kerkelijke kringen leeft een verlangen naar kerkvernieuwing. Bisschoppen en gelovigen verschillen helaas nogal van ideeën daarover. Parochiefusies, strengere regelgeving en hard bisschoppelijk optreden bedreigen de vitaliteit van veel parochiegemeenschappen en hebben in diverse bisdommen een stevige oppositie in gang gezet. Waar gelovigen hun gemeenschap in stand willen houden, is concrete actie nu inderdaad van groot belang.

Kerkvernieuwing is echter méér dan concrete actie. We zullen daarvoor niet alleen ons hoofd moeten laten spreken, maar vooral ook ons hart, 'de Geest die in ons leeft', zoals het aloude motto van Mariënborg luidt.

Vernieuwing van de Kerk zal pas werkelijk betekenis hebben wanneer die gevoed wordt door bezieling. Kerkgemeenschappen kunnen dan bezielde verbanden worden. (Voor 'Bezielde Verband' zie ook blz. 18 – Red.). Om helder te krijgen wat ons bezielt, en te ontdekken in welke opzichten onze Kerk vernieuwing nodig heeft, zullen we opnieuw met elkaar in gesprek moeten gaan. Het landelijk beraad, zoals beoogd door het bestuur van Mariënborg, zal daarom niet alleen aandacht moeten hebben voor actie, maar ook voor de bron waaruit wij terwille van die actie putten.

Op zoek naar onze innerlijke bron

Het ontwikkelen van kerkgemeenschappen tot bezielde verbanden mag een prachtig idee zijn,

bron, de 'Geest van de waarheid'. We hebben niet geleerd daarnaar op zoek te gaan. Dat is eigenlijk merkwaardig, want Jezus, onze grote inspirator, heeft zijn volgelingen juist hiertoe met nadruk opgeroepen: "zoek eerst het koninkrijk..." (Mt 6:33). En hij voegde eraan toe dat al het andere niet echt van belang is; dat komt wel goed, als je maar naar dat koninkrijk op zoek gaat. Heel Jezus' verkondiging draaide om dat koninkrijk. Maar wat bedoelde hij daarmee? En wat hebben wij gedaan met zijn aansporing om daarnaar op zoek te gaan?

Het ligt voor de hand om dat koninkrijk te verstaan als een symbolische duiding van Gods wereld, de 'plaats' waar wij Gods aanwezigheid kunnen ervaren. Als aan Jezus wordt gevraagd waar dat koninkrijk te vinden is, verwijst hij naar ons innerlijk (Lc 17:21). Evenzo wijst hij voor ons contact met God in ons gebed naar onze 'binnenkamer' (Mt 6:6). Het is dan ook volkomen in lijn daarmee dat Mariënborgers hebben gemeend te moeten *getuigen van 'de Geest die in ons leeft'* (Zo luidde de titel van de brochure bij de oprichting van de Mariënborgvereniging in 1983 – Red.). Van meet af aan hebben zij begrepen dat zij hun bijdrage aan de kerkvernieuwing, het *aggiornamento* van paus Johannes XXIII, alleen konden leveren vanuit hun innerlijke gedrevenheid.

In je binnenste én in je oog

Met zijn symboliek van het koninkrijk stond Jezus in een oude wijsheidstraditie, waar het goddelijke werd gezocht op de weg naar zelfkennis, het kennen van je ware wezen, je oorspronkelijke goddelijke zijn. In het gnostische Thomasevangelie horen we dat expliciet terug in Jezus' uitspraak over Gods koninkrijk: "Het koninkrijk is in je binnenste én in je oog. Als je jezelf kent, dan zul je ook gekend worden en je zult beseffen dat je kinderen bent van de levende Vader". Met de toevoeging "én in je oog" maakt Jezus het nog

wat duidelijker. Daarmee wijst hij erop dat je innerlijk zich weerspiegelt in hoe je de wereld ziet. Wat je in de buitenwereld meent te zien, en hoe je hierop reageert, zegt iets over je binnenkant. De mate waarin je het goddelijke in de ander en de wereld kunt herkennen, laat zien hoever je bent gevorderd met het ontdekken van het Koninkrijk, de goddelijke bron in jezelf. Een pleidooi voor een kerkvernieuwing die gevoed wordt door onze bezieling is gezien het voorgaande tevens een pleidooi voor het op zoek gaan naar ons (ware) zelf. Die zoektocht, zo zegt Jezus volgens Thomas, zal ons brengen bij het besef dat wij "kinderen van de levende Vader" zijn. Ja, wij allen: ieder mens, hoe die zich ook manifesteert, draagt het goddelijke leven in zich! De volle betekenis daarvan laat zich vooralsnog slechts vermoeden. Maar duidelijk mag wel zijn dat daarmee de katholieke of universele dimensie van ons kerk-zijn pas echt gestalte krijgt.

Ieder mens maakt in wezen deel uit van de Katholieke Kerk. Die kerk krijgt evenwel een gezicht waar mensen actief op zoek zijn naar dat koninkrijk, die bron van waarheid in zichzelf. Want die zoektocht zal hen tot de ontdekking brengen dat de wereld een spiegel is van hun eigen innerlijk en dat de wereld in al zijn facetten is doortrokken van het goddelijke. Dat besef zal mensen van binnenuit bewegen tot een nieuwe, liefdevolle verhouding met de wereld om hen heen. Wereld en kerk gaan dan samenvallen. Als we deze zoektocht serieus nemen, vloeit ons kerk-zijn voort uit 'de Geest die in ons leeft'. Kerkvernieuwing begint dan bij onszelf.

Die individuele zoektocht is geen egotripperij. Hoe persoonlijk die weg naar je innerlijk ook is, je kunt die alleen gaan in relatie met anderen. Ons deelgenootschap van een kerkgemeenschap komt daarmee in het teken te staan van dienstbaarheid aan ieders persoonlijke zoektocht naar het koninkrijk. Dat vraagt niet om hiërarchie, maar om wijsheid en liefdevolle begeleiding. De kerkgemeenschap wordt een leerplaats voor het leven, waar het

heilige wordt gezocht in de diepte van ons eigen wezen en in het delen en vieren daarvan met elkaar. Het zal gaan om onze menswording in zijn ware, mystieke betekenis: de mens als beeld van God. Niet onze gebrokenheid staat dan centraal, maar de heelheid van onze goddelijke oorsprong. De mens is geroepen zijn gebrokenheid te overstijgen en God een gezicht te geven in deze wereld. Als we gaan doorgronden wat dit betekent, krijgt de kerk een totaal nieuw gezicht.

Een nieuw en uitdagend gezicht

Dit klinkt wellicht idyllisch, te mooi om waar te zijn. Ja, misschien wel schrikbarend mooi. Het eeuwenoude hiërarchische bouwwerk van dogmatiek en heilsleer biedt dan immers geen zekerheid en houvast meer. Durven we dan de zoektocht naar onze innerlijke bron nog wel aan? Want dat wordt dan een stevige confrontatie met de weerbarstigheid van een eeuwenoude kerktraditie. Die traditie kan zo sterk in ons geworteld zijn dat we er niet gemakkelijk van loskomen.

Jezus echter vraagt ons op eigen benen te gaan staan en ons licht in de wereld te laten schijnen. Hij daagt ons uit op zoek te gaan naar het koninkrijk, de bron van dat licht. De mystiek van ieders persoonlijke zoektocht zal de kerk een nieuw en uitdagend gezicht geven. Deze zoektocht is een individuele weg. Maar hoe individueel die weg ook is, we gaan die weg nooit alleen, want er is ook een verbindende factor: de Geest die in ons leeft. Het is de ene bron van ons aller bestaan.

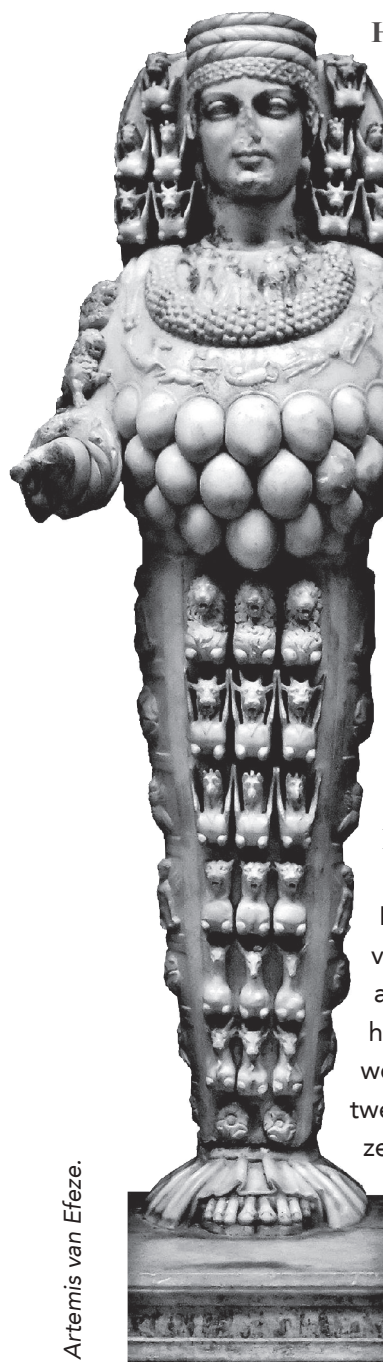

FOTO: MARCEL MINNÉE

NA AL DIE VAAK ONGRIJPBARE TITELS WAS ZE TOCH HET LIEFSTE: DE ZOETE MOEDER VAN DEN BOSCH.

MYTHEN ROND MARIA

Artemis van Efeze.

Het had al bijna een week lang flink geregend, elke dag. De kathedrale kerk van Sint Jan in 's-Hertogenbosch bood dan wel een veilig onderkomen aan de haastige voetgangers, maar het was er even goed behoorlijk kland. In de Mariakapel stond de Zoete Moeder er wat verlaten bij. Een enkel kaarsje flakkerde in de schemering. Nauwelijks iemand kwam haar begroeten.

Maria mijmerde zacht voor zich uit. Ze werd hier al vanaf 1381 vereerd, herinnerde ze zich. Er was wel een tussenpoos van tweehonderd jaar, omdat ze toen gevlucht was naar Brussel uit angst voor de beeldenstorm. Het waren roerige tijden rond de Reformatie. En vandaag was het

niet anders. Kerk en religie leken op de terugweg. Waren er daarom alleen maar ouderen die haar bezochten en die dan bij dit slechte weer wegbleven?

Ze werd hier de Zoete Moeder genoemd – Brabantser kon het niet zijn – maar ze was in de loop van de eeuwen met veel titels onderscheiden, wist ze. Het was begonnen met het gedoe rond de Griekse godin Artemis. De apostel Paulus had in de stad Efeze deze godin te kijk gezet als een houten beeld door mensenhanden gemaakt. De zilversmid Demetrius, die handelde in kleine Artemistempeltjes als bedevaartsouvenirs, zag zijn negotie ondermijnd worden en had zijn stadgenoten tegen Paulus opgezet. Die kwamen bij elkaar in het plaatselijke theater en schreeuwden daar twee uur lang: "Groot is de Artemis van Efeze." (*Handelingen van de apostelen 19:28*). En zo bleef Artemis nog eeuwenlang de godin die vereerd werd in de tempel die in Efeze aan haar was toegewijd.

Maar het was veranderd, mijmerde Maria. In de vijfde eeuw werd zij door de Kerk ingezet in de strijd tegen Artemis. Om aan de oude verering een eind te maken werd Maria op de plaats van de Griekse godin geplaatst. Maar het werd nog grootser. Tijdens het concilie van Efeze, in het jaar 431, ontving Maria zelfs de titel Moeder van God – in het Grieks Theotokos – de titel die vanouds aan Artemis toebehoorde. Moeder en maagd was nog zo'n eigenschap van Artemis.

Maria zuchtte, ze had in Efeze gewoond en ze herinnerde zich als de dag van gisteren dat de aloude godin Artemis bovendien ook Sterre der Zee werd genoemd, omdat ze beschermgodin van de zeevarenden was. En nu was Maria in haar plaats maagd en moeder, Moeder van God en Sterre der Zee geworden. Terwijl zij zichzelf alleen maar de dienstmaagd van de Heer had gevoeld, werd ze door kerkelijke leiders met deze zware titels beladen. Maagd en moeder, als bewijs daarvan had de Kerk in het evangelie van Matteüs de profetie van Jesaja gelezen: "De jonge vrouw is zwanger, zij zal spoedig een zoon baren en hem Immanuël noemen." (*Jesaja 7:14*). Bijbelgeleerden hadden zich over de tekst gebogen en geconcludeerd dat het kind niet Jezus, maar Hiskia was, een koningszoon die de vijand zou overwinnen. Bovendien was de vertaling van 'jonge vrouw' in 'maagd' niet correct.

Toen ze bij haar nicht Elisabeth op bezoek was, had deze haar toegeroepen: "De meest gezegende ben jij onder alle vrouwen." (*Lukas 1:42*). Ze was er verlegen onder geworden. Dat was een bijbelse aanhaling. Maria kende de Schriften en er waren slechts twee uitzonderlijke vrouwen met die onderscheiding geëerd: Jaël en Judit.

Sterke verhalen zijn er over deze dappere vrouwen. Sisera was de aanvoerder van het vijandelijke leger dat door Israëlieten in verwarring werd gebracht. Hij vluchtte en kwam toevallig in de tent van Jaël terecht. Zij ontving hem gastvrij en stelde hem op zijn gemak. Ze gaf hem melk te drinken en verborg hem onder

een deken. Toen hij in slaap viel pakte ze een tentpin en met een hamer sloeg ze die door zijn hoofd. In een loflied zongen de Israëliërs: "Was ooit een tent gezegend met een vrouw als zij?" (*Rechters 5:24*).

Onder leiding van Holofernes werd de stad Betulia belegerd en de Israëlieten waren ten einde raad. Toen maakte de rijke weduwe Judit een plan om de vijand te verslaan en ze bad Jahweh om steun. Omdat zij een buitengewoon mooie vrouw was, wilde zij Holofernes verleiden. Nadat ze zich had opgemaakt en weelderig gekleed, ging zij met haar kamenierster naar het vijandelijke kamp. Ze werd door de legeraanvoerder vorstelijk ontvangen en genoot enkele dagen van zijn gastvrijheid. De laatste avond bleef zij alleen met de man, die na een overdadig diner in slaap viel. Toen onthoofdde zij hem, nam het hoofd mee naar de belegerde stad. Toen dat hoofd de volgende dag op de muur werd getoond, raakte het vijandelijke leger in paniek en vluchtte. De hogepriester en de oudsten van het volk kwamen Judit feliciteren: "U hebt Israël deze weldaden bewezen en God heeft er zijn goedkeuring aan gehecht... En heel het volk zei 'Amen'." (*Judit 15:10*).

Maria overwoog dat zij toch niet in dat rijtje strijdbare vrouwen thuishoorde. Zij voelde zich meer een vredelievende vrouw en moeder.

Allerlei gedachten speelden haar door het hoofd. Was ze zo gezegend? Ze werd ook nog de Onbevleete Ontvangenis genoemd. Wat waren daar veel misverstanden over! Zelfs intelligente christenen wisten niet meer de juiste betekenis ervan te vermelden. De kerkelijke leiders meenden dat Maria als moeder van Jezus wel heel bijzonder zou zijn. Bij de verwekking van Maria in de schoot van Anna zou ze al vrij van de erfzonde geweest zijn. Hadden haar ouders, Anna en Joachim, daar wel bij stilgestaan? Ze wisten natuurlijk van niets.

De overvloed aan titels zweefde weer voor haar ogen. Ze was ook nog met ziel en lichaam ten hemel opgenomen, zeiden ze in de Kerk. Ze dacht erover na hoe dat ook weer was gegaan, maar kon zich niets herinneren. Toen kraakte de deur van de Mariakapel en er kwam een oudere vrouw binnen. In een enkel moment was Maria van de hemel weer terug in de kille kapel. Een kaarsje lichtte op. De vrouw keek op naar Maria om steun bij haar te vinden in haar verdriet

Maria was nu plotseling weer de zoete moeder. Gebruikmakend van een

oudtestamentische profeet en een Griekse godin had de gelovige mensheid, tot in de twintigste eeuw toe, haar met allerlei mythische titels opgehemeld. Maar na al het mijmeren over die vaak ongrijpbare titels was ze toch het liefste: de Zoete Moeder van Den Bosch.

Maria van 's-Hertogenbosch

In de hele westerse wereld blijken de kloosters in de traditionele stijl niet goed meer te passen. Steeds minder jonge mensen melden zich voor deze manier van religieus leven. Verschillende kloosterorden en -congregaties krimpen in ledenaantal, sterven stilaan uit. Het is dan ook goed dat hun geschiedenis

en hun belangrijke bijdragen aan de samenleving bewaard blijven voor het nageslacht. Hun archieven bevatten vaak rijke informatie. Omdat ze, door gebrek aan menskracht, die zelf niet meer kunnen verzorgen, is een centraal depot opgericht. Al ongeveer honderd orden en congregaties brachten hun documenten bijeen in het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven.

Kruisherenklooster Sint Agatha.
FOTO: ERFGOEDCENTRUM

KLOOSTERERFGOED NAAR HET ARCHIEF

Een gesprek met de scheidende eerste bestuursvoorzitter Cor Rademaker.

In het oudste nog door religieuzen bewoonde klooster van Nederland, het kruisherenklooster in Sint Agatha, gemeente Cuijk bij Nijmegen, is sinds 2006 het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven gevestigd. Zo'n honderd Nederlandse kloostergemeenschappen brengen hier geleidelijk hun archieven, publicaties en museale voorwerpen bijeen. Kloosterlingen hebben vooral in de periode 1850-1970 een uiterst belangrijke bijdrage geleverd aan de opbouw van de Nederlandse samenleving. Zij runden scholen, internaten, ziekenhuizen, verpleeghuizen, psychiatrische instellingen. Ze deden aan jeugdzorg, armenzorg, ouderenzorg. En daarnaast zwierven zij uit over de hele wereld voor

het missiewerk. Hun archieven zijn belangrijke getuigen daarvan. Dit erfgoed kan nu op één plaats worden geraadpleegd. Wie er alles van weet is bestuursvoorzitter Cor Rademaker ss.cc.

Hoe kwam het dat u werd betrokken bij het vraagstuk van het behoud van het kloosterlijke erfgoed?

“Omdat ik historicus ben, was ik ook altijd archivaris van de Nederlandse afdeling van mijn eigen congregatie, van de Paters van de Heilige Harten (SS.CC). Kloosterarchivarissen hebben onderling vaak contact. Zo kwam in de jaren tachtig in onze kring al de vraag op: wat te doen met kloosters die geen eigen archivaris meer hebben of anderszins hulp nodig hebben? In 1989 is daarvoor de Stichting Dienstencentrum Kloosterarchieven in Nederland (KAN) opgericht. Een belangrijke rol speelde toen Jan Roes, die oprichter en eerste directeur was van het Katholiek Documentatie Centrum (KDC) in Nijmegen. Bij KAN aangesloten instituten kregen

desgevraagd hulp van een deskundig archivaris die men ook op uurbasis kon inhuren. Dat werkte voortreffelijk. Maar de vergrijzing ging snel en steeds vaker moesten orden en congregaties hun kloosters sluiten, waarbij ze voor het probleem kwamen te staan waar hun archief naartoe moest. In 1999 werd ik voorzitter van een commissie die dit probleem moest gaan bestuderen. Er waren diverse opties, maar uiteindelijk kozen de deelnemers aan KAN voor het oprichten van een centraal depot in eigen beheer, in een kloosterlijke omgeving."

Waarom juist Sint Agatha als vestigingsplaats?

"Het kruisherenklooster daar is zelf, als gebouw, al belangrijk religieus erfgoed. Het werd gesticht in 1371, wordt nog steeds door de kruisheren bewoond en is een van de weinige middeleeuwse kloosters in Nederland die de Reformatie hebben overleefd. Verder hebben de kruisheren zelf ook een historisch zeer belangrijk archief, een grote bibliotheek en veel museale voorwerpen van klasse."

Er is niet overwogen om de kloosterarchieven op te slaan bij het Katholiek Documentatie Centrum in Nijmegen?

"Natuurlijk hebben we daar als eerste mogelijkheid aan gedacht, want het KDC verzamelt in principe alles wat er vanaf ongeveer 1800 over het katholicisme in Nederland is geschreven. Het beheert ook archieven van katholieke personen en instellingen, voor zover van betekenis voor het Nederlands katholicisme. Maar voor de opslag van de kloosterarchieven is 6000 strekkende meter ruimte nodig, 6 kilometer dus, en zoveel bergruimte had het KDC niet. Er is nu een duidelijke taakverdeling afgesproken: sinds het Erfgoedcentrum functioneert, bewaart het KDC geen archieven meer van instituten van religieuzen, zoals het KDC trouwens ook geen archieven beheert van bisdommen en parochies."

Maar ik neem aan dat er aan het klooster Sint Agatha wel het een en ander moest worden aangepast voordat jullie konden beginnen met het binnendragen van de dozen?

"Ja, er moest veel gebeuren. In samenwerking met de kruisheren is de grote voorvleugel verbouwd, die is nu het hoofdgebouw van het Erfgoedcentrum. Naast dat hoofdgebouw is er een modern archiefdepot verrezen, met verrijdbare archiefstellingen en klimaatbeheersing. De Stichting Erfgoed Nederlands Kloosterleven huurt deze gebouwen voor 30 jaar van de kruisheren. De in die

stichting participerende orden en congregaties huren archiefruimte per strekkende meter, steeds ook voor 30 jaar. Zij betalen dus een eenmalige bijdrage. Daardoor konden wij als stichting de huur aan de kruisheren vooruit betalen, en met dat geld konden de kruisheren bouw en verbouw financieren."

Hoeveel orden en congregaties zijn er eigenlijk, en doen ze allemaal mee?

"Nederland telt alles bij elkaar zo'n 150 kloosterarchiefhoudende instanties. Twee derde daarvan is participant aan dit project. De omvang van hun archieven varieert erg, van één tot een paar honderd meter. Op onze website (www.erfgoedcentrum.nl) is te zien welke instituten meedoen. Die website is heel belangrijk. Steeds als orden en congregaties nieuw materiaal brengen, leveren ze daar verplicht ook een inventaris bij, en die komt meteen op onze site. Het werk om ook oudere inventarissen online beschikbaar te krijgen is trouwens nog niet af. Op de website is ook de catalogus van onze bibliotheek te vinden en de voorwerpcatalogus in wording."

Wat zijn de meest bijzondere archieven die in Sint Agatha worden gehuisvest?

"Van groot belang zijn de archieven van de oudere orden, zoals die van de dominicanen. Het is jammer dat belangrijke orden, zoals jezuiten, franciscanen en augustijnen, voor het bewaren van hun archieven andere oplossingen hebben gezocht. Maar onderwijscongregaties, die vaak internaten hadden, hebben ook zeer interessante archieven, net als congregaties die ziekenhuizen en psychiatrische inrichtingen runden. En vergeet de missiecongregaties niet: in hun archieven zit een schat aan materiaal over landen en volken in de 19de en 20ste eeuw."

Is het opgeslagen materiaal voor iedereen toegankelijk?

"Er zijn regels. Kloosterarchieven zijn geen bedrijfsarchieven, je moet ze beschouwen als familiearchieven. De archiefstukken zijn eigendom gebleven van de betreffende religieuze gemeenschap. Dat betekent dat inzage in de meeste gevallen pas kan worden verleend na toestemming door de betreffende overste. Belangstellenden moeten daarom tevoren schriftelijk toestemming vragen, maar dat kan eenvoudig middels e-mail en een aanvraagformulier. Het kan dus wel gebeuren dat voor een bepaald archiefgedeelte geen toegang wordt verleend."

Het bestuur van Erfgoedcentrum, vanaf links: Ad Leys, zr. Henrica Jans, zr. Margriet van der Vliet, Cor Rademaker en Marga Arendsen.

FOTO: ERFGOEDCENTRUM

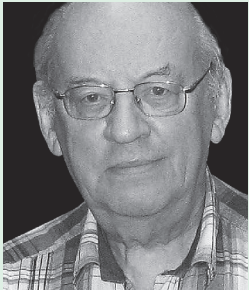

FOTO: MV/ARCH/LvG

Het Erfgoedcentrum bleek een belangrijke rol te vervullen toen de Commissie Deetman met haar archiefonderzoek begon.

"Ja, toen bleek hoe efficiënt het is voor historisch onderzoek dat er zoveel materiaal op één plaats wordt beheerd. We hebben een tijd lang onderzoekers van de Commissie Deetman in huis gehad. Maar ook voor hen moesten we onverkort vasthouden aan de regel dat iedereen die iets wil

COR RADEMAKER

Cor Rademaker (82), pater van de Congregatie van de Heilige Harten (ss.cc.), studeerde na zijn priesterwijding in 1955 muziek en geschiedenis. In 1967 promoveerde hij cum laude op een biografie van de grote 17de-eeuwse humanist Gerard Vossius. Van 1971 tot 1979

doceerde hij de geschiedenis van het humanisme in de 16de en 17de eeuw aan de Universiteit van Amsterdam, en werd een van de weinige Erasmus-deskundigen in Nederland.

Behalve leraar geschiedenis was Cor Rademaker tot 1971 ook leraar muziek op het Damiaancollege van zijn congregatie in Sint-Oedenrode. Hij heeft verschillende koren gedirigeerd, is componist, organist en nog altijd actief als pianist, o.a. op het jaarlijkse Mariënburgcongres in oktober.

Als provinciaal overste maakte hij vele reizen naar landen waar missionarissen van zijn congregatie werkzaam waren. Ook was hij een van de drijvende krachten achter de oprichting van de Stichting Erfgoed Nederlands Kloosterleven, die sinds 2006 in Sint Agatha, gemeente Cuijk, onder de rook van Nijmegen, een supermodern archiefdepot in beheer heeft. In de loop van de jaren publiceerde hij onder meer een lange reeks boeken, brochures en tijdschriftartikelen over kloosterleven en missiegeschiedenis.

nakijken toestemming nodig heeft van de overste. Die toestemming kwam er overigens in deze gevallen altijd."

Wat kun je nu precies voor materiaal verwachten in de archieven van orden en congregaties?

"Je vindt uiteraard geschreven en gedrukte documenten, maar ook foto's, dia's, prentbriefkaarten, geluidsbanden en films. Gebeurtenissen binnen een religieuze gemeenschap kun je reconstrueren via de verslagen van bestuursvergaderingen. De archieven bevatten ook erg veel brieven, omdat dat tot de jaren vijftig zowat het enige communicatiemiddel was. Brieven van missionarissen zijn vaak juweeltjes die een prachtig beeld geven van land, volk en werk waar ze verbleven. Maar wat je aantreft kan ook tegenvallen. Niet zelden zijn persoonlijke correspondenties vernietigd. Soms zijn van een belangrijke persoon of gebeurtenis de archiefstukken in het buitenland, zoals in mijn eigen congregatie het in Leuven bewaarde archief van de leprozenapostel Pater Damiaan."

Doet het Erfgoedcentrum nog meer dan alleen archieven beheren?

"Er is een bezoekerscentrum in het poortgebouw van het klooster waarin een korte geschiedenis is te zien van het Nederlandse kloosterleven. Verder beheren we een bibliotheek van 30.000 banden. Die bestaat uit twee delen: de oude bibliotheek van het kruisherenklooster en een speciale bibliotheek over het Nederlandse kloosterleven. In de studiezaal staat een deel van de boeken en tijdschriften in open opstelling. We hebben ook een bioscoopzaaltje voor het projecteren van oud filmmateriaal. Verder zijn er regelmatig tentoonstellingen van de ongeveer 3.000 historische voorwerpen die wij beheren. Om dit allemaal te runnen zijn er, behalve de directeur Marga Arendsen, nog 12 andere betaalde krachten in dienst, en er werken 30 enthousiaste vrijwilligers. Van 1 mei tot 1 november zijn wij ook 's middags open voor individuele bezoekers op woensdag, donderdag, vrijdag en zondag."

U heeft kortgeleden afscheid genomen als bestuursvoorzitter van de Stichting Erfgoedcentrum. Was dat niet moeilijk na al die intensieve jaren?

"Ach, ik heb een uitstekende opvolger in de persoon van Zuster Margriet van der Vliet, algemeen overste van de franciscanessen van Mariadal, en al vanaf het begin heel actief in ons bestuur. En ik ben toch ook blij dat ik weer tijd krijg voor Erasmus en voor de geschiedenis van mijn eigen congregatie."

Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven, Kloosterlaan 24, 5435 XD Sint Agatha; tel. 0485-311007; info@erfgoedkloosterleven.nl; www.erfgoedkloosterleven.nl.

In de rubriek 'Op de Keper' publiceert Mariënborg Magazine bijdragen van eenieder aan een discussie over iets in de R.-K. Kerk waarvan hij/zij vindt dat daar nog wel eens een hartig woordje over te zeggen valt. Dat kan zowel theoretisch als praktisch zijn, van erfzonde tot drie-eenheid, van genade van bijstand tot verrijzenis, van de vrouw als priester tot eucharistische oecumene, you name it! Om iedereen de kans te geven van haar/zijn hart geen moordkuil te hoeven maken, ondertekenen wij deze bijdragen steeds met een symbolisch pseudoniem: Cultivator. Met een cultivator wordt een stuk landbouwgrond losgewoeld waarna het wordt geploegd en ingezaaid. – Redactie

LUCY EN HET GOUDVISSENVOER

Een paar weken geleden heeft ons dochtertje Lucy haar eerste communie gedaan. Daar was een aantal voorbereidingslessen aan voorafgegaan. Bij thuiskomst na een van die lessen vroeg ik haar waar meneer pastoor het over gehad had. De sacramenten, bleek, en dit had ze ervan onthouden:

“Als je nog klein en lelijk bent, draagt iemand je de kerk in en je komt er dan uit als kind van God. Ze gieten water over je hoofd en dat is een sacrament.

Als je twaalf jaar bent, ga je terug op eigen benen, met je beste jurk en schoenen aan en met je nieuwe kerkboek dat je moeder voor je gekocht heeft en je loopt naar de bisschop. Die blijft staan en jij knielt neer. Hij roert wat op je hoofd en dan heb je de geest te pakken. Dan kust iedereen je en dat heet het vormsel.

O ja, ik vergat nog het brood en de wijn. Dat is ook een sacrament. Ik heb een beetje van dat brood geproefd en het smaakt net als goudvissenvoer. Als je getrouwd bent, dan ga je weer naar de kerk, zo mooi aangekleed als je nog nooit was. Iemand zingt: 'Daar komt de bruid' en je vrijer staat te wachten naast de pastoor, als hij tenminste niet vergat te komen. En je krijgt een nieuwe glimmende ring aan je vinger en gaat de stad uit. En dat is een sacrament.

En dan is er nog de pastoor. Die heeft ook een sacrament, helemaal voor zich alleen. Hij mag dan de baas spelen in de kerk. Daarvoor moet hij wel heel lang op een kamertje zitten leren. Dat vind ik best zielig voor hem. Maar hij weet dan wel alles over God en vertelt dat weer aan de mensen die het vaak niet snappen.

Op het laatst word je weer in de kerk teruggedragen. Maar dan ben je dood en zijn er wel zes mensen nodig om je op te tillen. En iedereen huilt en dat is het laatste sacrament.”

Tot zover onze Lucy. De biecht is blijkbaar erbij ingeschoten. Tegenwoordig te moeilijk voor die kinderen? Ik vraag me in het algemeen trouwens wel eens af of onze christelijke godsdienst wel geschikt is voor die kleintjes. Is de leeftijd voor deelname aan die eerste communie niet veel te vroeg? Hetzelfde geldt, wat mij betreft, ook voor de meeste bijbelpassages, geloofswaarheden en dogma's. Wanneer deze kinderen straks volwassen zijn, en niet meer naar de kerk gaan, herinneren ze zich alleen nog die spannende bijbelverhaaltjes die hun in hun prille kindsheid verteld zijn en hun eerste-communiccadeautjes. En de rest is goudvissenvoer.

Cultivator

In het katholicisme een stel heren boven ons, in het protestantisme een stel heren om uit te kiezen, maar het blijven heren. Heren die zich als een duistere wolk schuiven tussen God en mij.

af om dat te kennen te geven en God zoekt handen en voeten van mensen om te doen wat God zich wenst voor haar schepselen.

Wirwar van kerken

Maar zo onschuldig is het in de geschiedenis niet gebleven. De christelijke theologie heeft Jezus naar voren geschoven als een godenzoon, in wie God uiteindelijk intrad in de geschiedenis: de incarnatie, menswording. Heel lang was het die visie die voor mij de christelijke traditie tot een gelovig thuis maakte. Mijn theologische discussie met de heren van de kerk spitste zich dan ook toe op de ellende van de christelijke theologie

GOD IN ONZE GESCHIEDENIS

God maakt deel uit van onze geschiedenis. Een uitspraak als een open deur. Maar, hoe langer ik erover nadenk, des te meer dringt het tot me door dat die open deur minstens drie kanten op kan. Hij kan neutraliserend open blijven staan; hij kan flexibel bewegen tussen open en dicht en zo tot bezinning uitnodigen; hij kan dichtslaan en uitsluiten.

God maakt deel uit van onze geschiedenis. De onschuldige, bevrijdende betekenis van die uitspraak wordt helder in het verhaal van de roeping van Mozes. God maakt zich bekend met de mededeling: "Ik heb het geschrei van Mijn volk gehoord en zijn benaauwenis gezien. Ik ben afgedaald om hen uit de slavernij weg te voeren. Mozes, voer jij hen weg" (naar Exodus 3:7-10). God ziet en hoort wat we elkaar aandoen, God daalt

die ons die incarnatie tegelijkertijd weer ontnam: Jezus als een verheven godenzoon ver weg van ons, enkel toegankelijk via de bemiddeling van ambtsdragers en doctrines. Een wirwar van kerken met elk een andere doctrinaire toegangspoort om 'erbij te mogen horen' in onderwerping aan die doctrine. Niets van een vrije geest, niet "Er is geen Heer boven ons dan onze God". In het katholicisme een stel heren boven ons, in het protestantisme een stel heren om uit te kiezen, maar het blijven heren. Heren die zich als een duistere wolk schuiven tussen God en mij.

Onherkenbaar vervormd

Die incarnatiebelijdenis is voor mijn waarneming door de christelijke leiders verraden. God is geabstraheerd tot doctrine, losgemaakt van het directe menselijke onderlinge handelen. "Politiek hoort niet in de kerk thuis" is daarvoor de meest platte legitimatie. En Jezus is in de vergoddelijking even ver weggeraakt. Ambtsdragers nemen zijn plaats in: 'plaatsvervanger van Christus'. Jawel, heren boven ons, voor het kiezen. Een keuzekerk. Kerk als liberale markt: zoek maar uit wat je wilt. Op deze wijze zijn God en Jezus tweemaal onbereikbaar. Als kritisch tegenover, ons uitdagend en tot bezinning roepend te geabstraheerd; als ingeschoven in de supermarkt der mogelijkheden onherkenbaar vervormd tot product naar eigen individuele keuze. De incarnatiebelijdenis is daarmee uitgekleeft tot wat ze in de christelijke geschiedenis pijnlijk waarmaakte. Een uitspraak tegen het jodendom. Een belijdenis, dat God pas in Jezus zich werkelijk keerde tot haar volk en intrad in de geschiedenis. Alsof God niet intens meeding in de geschiedenis van haar joodse volk. De incarnatiebelijdenis fungeerde en fungeert makkelijk als een toe-eigening en uitsluiting tegelijk.

Toe-eigening

Tot vóór de Tweede Wereldoorlog fungeerde de christelijke incarnatiebelijdenis als een uitsluiting. De joden vielen buiten onze genade en daarmee was wel zeker dat ze ook buiten Gods genade vielen. Vogelvrij op religieuze gronden. Ze hebben het geweten. Ook wij hebben het geweten, want van de uiterste consequentie die dat in de geschiedenis kreeg, zijn we geschrokken.

Sindsdien heeft de incarnatiebelijdenis meer een toe-eigenend karakter gekregen in de praktijk van het gebruik. God ging met haar volk mee in zijn geschiedenis, en door dat eeuwenlange verlangen werd het uiteindelijk mogelijk dat God helemaal intrad in de geschiedenis door mens te worden in Jezus. We danken aan het joodse verlangen dat wij Jezus kennen en Jezusvolgers zijn en het joodse verlangen is in retrospectief eigenlijk ons verlangen. En daarmee is de joodse spiritualiteit onze spiritualiteit en kunnen wij ons ook de woede en andere emoties van de joden toe-eigenen. Mooi meegenomen is dan dat we uit de eigen schuldgeschiedenis kunnen stappen. Politiek gesproken kunnen we die aan de Duitsers overlaten en religieus gesproken heffen we die op door ons joods-christelijk te noemen.

Schuldgeschiedenis

Tot mij dringt steeds meer door dat God op een nog heel andere wijze deel uitmaakt van onze geschiedenis. Wij christenen hebben een schuldgeschiedenis met de joden van bijna twintig eeuwen opgebouwd. En in die schuldgeschiedenis hebben we God medeschuldig gemaakt. Onze Godsvoorstellungen en onze Godsbeelden werden de voertuigen waarmee uitsluiting, vernedering, vervolging en uitmoording van joden gelegitimeerd werden. Toegegeven, we zijn geschrokken van de Holocaust. We willen zelfs graag geloven dat we ons hebben bekeerd. Maar we maken het ons te gemakkelijk. Veel joden voelen zich erg ongemakkelijk bij de wijze waarop wij ons tot joods-christelijk verklaren en ons hun spirituele erfgoed toe-eigenen. En wordt niet in de discussie met moslims zichtbaar dat we het ons te gemakkelijk hebben gemaakt? Weer dreigen het onze godsbeelden te worden die uitsluiting moeten legitimeren. Daarbij zien we zelfs over het hoofd dat joden en moslims zich dichter bij elkaar voelen als het om de Godsbelijdenis gaat, dan dat ze zich bij christenen voelen.

Misbruik van teksten

Er is een groot probleem als we onze schuldige geschiedenis werkelijk op ons nemen. Het zou ons ook dwingen tot bescheidenheid in het gebruiken van de joods-bijbelse geschriften. Maar zonder de joods-bijbelse teksten zijn de christelijk-bijbelse geschriften nagenoeg onverststaanbaar. Dat is een dilemma.

Zelf voel ik me zeer thuis bij de joods-christelijke geschriften. Ik voel me denk ik ook meer thuis bij het joods gelovig verstaan

“En God zag dat het goed was.”

FOTO: MV/ARCH/LVG

ervan, dan bij het christelijk doctrinaire spreken. Persoonlijk ervaar ik het als mijn theologische plicht om christelijk misbruik van die teksten op te sporen en zichtbaar te maken. En dan geef ik onmiddellijk toe dat mijn afkeer van hiërarchie me ook genot verschaft als ik doctrines kan betrappen op misbruik van die teksten. Wellicht is het een soort mentale compensatie voor het werken vanuit de schuldgeschiedenis, want ik ben katholiek en niet calvinistisch van oorsprong. Ik wil te biecht kunnen en schuld kwijtraken.

Voor christenen onderling kan dat een goed dialectisch debat opleveren, heilzaam en leerzaam. Zodra echter joden meeluisteren of zelfs meespreken, moet ik misschien toch een toontje lager gaan zingen. Dan mag de onschuld in de ontmoeting mijnerzijds niet helemaal vrij zijn van schaamte, denk ik. Tenslotte ben ik niet enkel christen, maar ook deel van de dominante cultuur hier in Nederland. En die moet nog leren om op een faire wijze plek in te ruimen voor andersgelovigen, of dat nu moslims zijn of joden.

De auteur (Berlijn, 1946) is werkzaam als theologe in Lombok (Utrecht) en Columbia. Zij is redactrice van de kwartaalkrant ‘Vredesspiraal’, een uitgave van de vereniging Kerk en Vrede.

BEZIELD VERBAND IN EEN AFBROKKELENDE KERKPROVINCIE

Beziel Verband is een netwerk van mensen en organisaties die, op een andere manier dan de gangbare, vorm geven aan geloven. Zij willen de ontmoeting en samenwerking van zo veel mogelijk personen en groepen bevorderen.

Bij zeer velen in de katholieke en protestantse traditie ontbreekt het op het ogenblik aan een stimulerende omgeving om elkaar te bemoedigen en te ondersteunen. Veel van huis uit katholieke en protestantse gelovigen voelen zich niet meer aangesproken door de huidige op conventie en orthodoxie gerichte koers van de officiële kerken. Zij zoeken een andere, meer herkenbare vorm van geloof en beleving, maar vinden nauwelijks inspirerende geloofsgemeenschappen waar zij bij willen horen.

Mensen willen een eigen weg vinden in het landschap van geloof; ruimte voor het stellen van kritische vragen en ruimte voor twijfel.

Mensen en geloofsgemeenschappen zijn zoekende naar nieuwe visies en werkwijzen die aansluiten op hun religieuze behoeften. *Beziel Verband* ontwikkelt vanuit de bezieling nieuwe initiatieven en sluit daarmee aan bij wat leeft bij mensen en groepen. Het heeft oog voor de ontwikkeling van gelovig vrouwelijk en mannelijk leiderschap, voor de levensvragen van mensen en van de maatschappij, voor de moderniteit en voor nieuwe bronnen van spiritualiteit.

De bestaande geloofsgemeenschappen vergrijzen of worden, zoals veel katholieke parochies, door fusies opgeheven. Zij missen inspirerend leiderschap en een doorgaand gesprek over kerk en wereld: over het milieu, over de kredietcrisis, de vreemdeling in ons midden, en persoonlijke levensvragen.

Nieuwe ankerpunten

Deze onrustbarende situatie leidde enkele jaren geleden in Utrecht tot de oprichting van *Beziel Verband*. Het ging daar om een eerste kennismaking en het uitwisselen van de verschillende praktijken en activiteiten, om te peilen waar de eigen kracht ligt en om inzicht te krijgen in de behoefte aan concrete ondersteuning.

De ontwikkeling van geloofsgemeenschappen wordt belemmerd door diverse factoren. Katholieke parochianen worden in deze jaren vooral geconfronteerd met zakelijke beslommingen door

de fusies van parochies. Individualisering schept daarnaast extra behoefte aan informatie en plaatsen waar mensen in vrijheid ideeën kunnen uitwisselen. Mensen willen een eigen weg vinden in het landschap van geloof; ruimte voor het stellen van kritische vragen en ruimte voor twijfel.

Op dit moment zijn er nog voldoende vitale gemeenschappen en voldoende gelovigen die kunnen worden gemobiliseerd voor een gezamenlijke beweging, gericht op ontwikkeling van nieuwe religieuze initiatieven. Binnen afzienbare tijd kan dit momentum voorbij zijn. Naast een aantal problematische plekken zijn er ook gemeenschappen met een krachtige uitstraling, waar mensen zich thuisvoelen en waar gestimuleerd wordt zelf verantwoordelijkheid te nemen. *BezielD Verband* is gericht op

deze nieuwe ankerpunten, en op mogelijkheden van onderlinge ondersteuning en bezieling waardoor de gelovigen zich opnieuw aangesproken weten.

Ondersteuning

Wat in Utrecht begon als een plaatselijk project heeft zich sindsdien als een olievlek door de afbrokkelende kerkprovincie verspreid. Er zijn momenteel al ongeveer 50 kleine

plaatselijke zelfstandige geloofsgemeenschappen (en in Vlaanderen een tiental). Ze zijn soms klein, soms wat groter, soms zelfstandig, soms op weg naar zelfstandigheid, soms levend vanuit het idee dat ze er eigenlijk alleen voor staan. Die geloofsgemeenschappen willen leven vanuit de geest van Jezus van Nazaret en vanuit het waardevolle dat de katholieke en andere christelijke tradities aanreiken. Ze zijn gedeeltelijk voortgekomen uit onvrede met het klimaat dat in verschillende kerken heerst. Die onvrede leidt tot kerkverlating, abrupt of geleidelijk, maar het leidt ook tot nieuwe geloofsgemeenschappen.

Sinds kort is er de stichting *Ondersteuning Kleine Geloofsgemeenschappen* (OKG) die deskundige begeleiding en/of ondersteuning van deze geloofsgemeenschappen mogelijk maakt. Op de website zijn deze allemaal te vinden, zodat onderling contact en uitwisseling van ervaringen te realiseren zijn.

De beheerders van deze stichting streven naar de ontwikkeling van talenten, deskundigheid en ervaring binnen groepen christenen om hen in staat te stellen op een voor hen passende en betekenisvolle wijze geloofsgemeenschap te zijn in de hen omringende wereld. De stichting OKG beschikt over financiële middelen om, in overleg met en afhankelijk van de financiële situatie van de gemeenschap, ondersteuning te verlenen.

De stichting geeft echter geen directe financiële steun; de ondersteuning geschiedt in de vorm van kortlopende projecten die tot stand komen in nauw overleg met de geloofsgemeenschap die een aanvraag heeft ingediend.

www.bezielDverband.nl

www.ondersteuningkleinegeloofsgemeenschappen.nl

KRUIS

Wanneer je als gelovige vanuit een r.-k. kerk begraven wilt worden, zou je, in verband met de regelgeving van het instituut, niet dood willen. De ene pastoor wil twee lezingen, de ander alles in Latijn. Eigen teksten en een te uitbundig 'In Memoriam' worden gewantrouwd. Een cd draaien is onmogelijk en bij andere liederen wordt eerst nagegaan of de verderfelijke Huub Oosterhuis niet de auteur is. Als de pastoor maar ruikt dat je de dood enigszins hebt geholpen, slaat de kerkdeur dicht als de kluis van het tabernakel. Kortom, een viering is strikt voorzien van bisschoppelijk opgelegde voorschriften. Bij het te vroege overlijden van hun moeder belden de dochters aan bij de pastorie om een afscheidsdienst te houden. Argeloos hadden ze iets voor ogen met veel eigen inbreng aan zang, muziek en tekst. Ze zouden in handen vallen van de regelgevers van de moederkerk, maar gelukkig was deze pastoor anders. "We zullen alles even op een rijtje zetten", zei hij terwijl hij nog een kopje koffie inschonk. Hij sloeg een blanco blad van zijn blocnote open. "Begin ik met iedereen welkom te heten of maak ik een kruisteken?" De meiden keken elkaar aan en zuchtten: "Maak toch maar een kruis".

LLL

De pastorale praktijk van de sacramenten is voor velen een onaantrekkelijk gebeuren geworden dat buiten hun leven is terechtgekomen. Een betreuenswaardige ontwikkeling.

OP SCHARNIERMOMEN IN EEN MENSENLEVEN

De afgelopen weken presenteerde een groot aantal ouders vol trots hun kinderen om ze voor de eerste keer te laten deelnemen aan het sacrament van de eucharistie, hun 'eerste communie'. Veel anderen doen daar bewust niet meer aan mee, want de kerkelijke regelgeving en de rigide toepassing daarvan ondervinden zij als een negatieve invloed op hun leven. Deze verminderde populariteit geldt ook voor de overige sacramenten. Tijd voor een sacramentele facelift.

Vroeger was het voor katholieken vanaf de wieg tot het graf een uitgemaakte zaak: de zeven sacramenten. Die vormden de mal waar je hele geloofsleven en -handelen ingepropt werd, met een soort van bevel: 'zo hoort het en niet anders!' Een complete dwangbuis van voorschriften en verplichtingen zonder mogelijkheid van eigen interpretatie. Iedereen onderging deze gebeurtenissen in die tijd meestal toch met feestelijk genoegen. In onze tijd van meer bewuste persoonlijke beleving worden ze niet zelden gezien als een juridisch gesmede constructie die voor menigeen verstikkend begint te werken.

Onaantrekkelijk gebeuren

Vanwege het soms harteloze pastorale geklungel dat van hogerhand wordt opgelegd, willen veel jonge ouders niet meer dat hun kind lid wordt van deze club en laten ze het dus niet meer dopen.

Evenmin willen jonge bruidsparen voorgeschoteld krijgen hoe hun liefdesleven voor en na de kerkelijke huwelijkssluiting precies behoort te verlopen. Ze zetten zelf wel een trouwceremonie in elkaar die bij hen past. Bij andere, niet-sacramentele rituelen zoals een uitvaart zien we dezelfde ontwikkeling. Wanneer in de kerk door de geestelijkheid amper of geen ruimte gelaten wordt voor een persoonlijk accent rond de overledene, zoekt de familie wel een andere plek om hun dierbare eerbiedwaardig uitgeleide te doen.

Zo is de pastorale praktijk van de sacramenten en soortgelijke rituelen voor velen een onaantrekkelijk gebeuren geworden dat buiten hun leven is terechtgekomen. Dit kan als een betreuenswaardige ontwikkeling beschouwd worden. Want men kan die traditionele rituelen nog altijd zien als een sublieme lijn waarlangs ons geestelijk leven zich zinvol kan ontwikkelen. Maar dan niet in de zin van kerkelijke voorschriften waarbinnen al ons doen en laten geforceerd dient te verlopen, maar als mijlpalen en inspiratiebronnen die ons op onze levensreis een zinvolle richting kunnen geven.

Inspirerende krachtbronnen

Zo is de doop voor een mens een prachtig ritueel om kort na de geboorte (of ook later nog) toe te treden tot de gemeenschap van hen die in de Geest van Jezus proberen om verfrissend met elkaar om te gaan. Zoals de familienaam, de nationaliteit en de moedertaal een duidelijke identiteit aan het individu meegeven, zo kan ook het lidmaatschap van een geestelijke familie beschermend en vruchtbaar zijn. Want een mens zonder familie, natie, moedertaal en levensbeschouwing heeft geen houvast en kan al gauw wegzinken in een moeras van mensloosheid. Want het mooie van een mensenkind is nu juist dat het ontstaat

in de bedding van een familie met eigen taal, cultuur en levensbeschouwing. Het hoeft zelf niet meer het wiel uit te vinden, want binnen de gangbare familietraditie loopt zijn leven al als gesmeerd.

Het schoolkind van zeven jaar kan, doordat het lezen leert, zich gedachten van anderen eigen maken en, doordat het schrijven leert, die gedachten verder doorgeven. Zo communiceert het binnen de lokale gemeenschap van familie en school en leert het rond de Tafel van het Leven te nemen en te geven, een sociale vaardigheid die een mens zijn leven lang nodig heeft om tot rijpheid te komen.

TEN

FOTO: WIM VAN DER KALLEN

Nu het kaarsje bijna op is, mag de mens door de zalvende toewijding van zijn dierbaren ervaren dat hij dank verdient, gewaardeerd wordt en waardig blijft in tijd en eeuwigheid.

Bij de 'eerste communie' wordt in een feestelijke eucharistieviering het accent op deze nieuwe levensfase gelegd. Vanaf die leeftijd hoort eenieder die tot de jaren van verstand gekomen is incidenteel of regelmatig welkom te zijn bij het eucharistisch gebeuren. Dan gaat het niet meer om het begrijpen en accepteren van het onvatbare leerstuk van de reële aanwezigheid van Jezus in brood en wijn. Want door erbij aanwezig te zijn is iedereen als vanzelf bezig zich om te vormen tot een mededeelzaam sociaal persoon die in de Geest van Jezus solidariteit wereldwijd probeert waar te maken.

Bemoedigend schouderklopje

De puber houdt de neus in de wind van de grote samenleving en ontdekt dat hij in toenemende mate het heft van zijn leven zelf in handen moet nemen en dat hij door zijn gedrag medeverantwoordelijk is voor het wereldgebeuren. Een heldere kijk vanuit de Geest van Jezus is voor hem als een kompas om deze taak aan te kunnen en goed op koers te blijven. Een bemoedigend schouderklopje van een gezaghebbend persoon uit de sociale omgeving kan een stimulerend gebaar

voor de jongere zijn dat uitdrukt dat hij bezig is zijn leven een goede vorm te geven.

Natuurlijk is elk mens op zijn tijd een grote domoor en klunst hij er duchtig op los. Een eerlijk 'sorry' is dan hard nodig om op het goede pad terug te komen. Zo is de cultuur van schuld bekennen, boete doen en zichzelf en anderen vergeven een rijk gegeven om op de levensweg te blijven en niet in onverwerkte schuldgevoelens en minderwaardigheidscomplexen te verzanden.

In het sacrament van het huwelijk wordt van oudsher de liefde uitbundig geprezen en gevierd. De huwendes krijgen in naam van de geloofsgemeenschap te horen dat ze goed bezig zijn. Deze zegenrijke toezegging behoren ook andere samenstellingen van liefhebbende koppels te krijgen. Want ook de lesbische

en homoparen weten dat ze in hun hart goed bezig zijn om elkaars leven te vervolmaken. Ook is het een zegen wanneer verziekte relaties eindigen en men elkaar bevrijdt uit de juridische wurggreep en dat men in een volgende liefdesrelatie weer geluk en toekomst vindt. Dit is een grote zegen voor henzelf en hun dierbaren die ook sacramenteel gevierd behoort te worden, want na alle verdriet in de eerdere relatie hebben ze dat steuntje in de rug van een gemeenschap hard nodig om weer optimistisch door het leven te gaan.

Eerlijke toewijding

De priesterwijding verheft mensen van oudsher boven elk menselijk gebeuren uit. Vroeger werd de jonggewijde in een cantate toegezongen, dat hij zelfs boven de engelen verheven was. Mooi bij elkaar gefantaseerd, maar voor onze dagen toch wel losgeraakt van onze dagelijkse beleving.

Deze opvatting van het priesterschap lijkt me voor onze contreien achterhaald en overbodig. Wat we nodig hebben is: wijding tot *pastor*, tot echte *herder* voor de mensen. De waardigheid van een wijdingsritueel behoort dan in zekere zin niet alleen toe aan de geestelijk leiders, maar aan allen die verantwoordelijk zijn voor het lichamelijk of geestelijk welzijn van medemensen. Het gaat dus om hun eerlijke toewijding aan hun taak als ouder, opvoeder, leider, verzorger in uiteenlopende beroepsgroepen. Van deze en andere verantwoordelijke mensen hangt het immers af of de kudde van de samenleving heilzaam gehoeud wordt. Als bemoediging voor hun moeilijke taak kunnen al deze mensen de aanmoedigende zegen van de gemeenschap goed gebruiken om hun taak netjes uit te voeren. De eed van een koning en van de politicus, 'Zo waarlijk helpe mij God almachtig', kan dan gezien worden als de sacramentele vormgeving van het serieuze zendingbewustzijn van de bewindspersoon.

Ondanks alle zorg voor elkaar raakt ieder mens na verloop van tijd lichamelijk of geestelijk in de versukkeling en komt het uur van sterven naderbij. Hij heeft dan zijn warmte en levenskracht prijsgegeven om zichzelf en anderen te verblijden en te verlichten. Het teken daarvan is de levenskaars, bij de doop aangestoken aan de paaskaars. Nu het kaarsje bijna op is, mag de mens door de zalvende toewijding van zijn dierbaren ervaren dat hij dank verdient, gewaardeerd wordt en waardig blijft in tijd en eeuwigheid. Zo kan iedereen haar of zijn leven hier op aarde zinvol afsluiten.

De lezer kan hebben gezien dat ik in het bovenstaande de rituelen even heb aangestipt die in het kerkelijk jargon 'sacramenten' worden genoemd (doop, vormsel, biecht, eucharistie, huwelijk, wijding, stervensbegeleiding). Het zijn speciale rituelen die zinnig voltrokken kunnen worden op scharniermomenten in een mensenleven. Dat de kerkleiding halsstarrig blijft vasthouden aan de traditionele vormgeving daarvan is te betreuren. Een hedendaagse vorm, op basis van een hedendaagse theologie, zou de verminderde populariteit die in de aanhef van dit artikel werd geconstateerd, goeddeels kunnen doen verdwijnen.

PER POST OF E-MAIL VERWELKOMT DE REDACTIE REACTIES EN BIJDRAGEN VAN DE LEZERS. ZIJ BLIJFT EVENWEL HET RECHT HOUDEN DEZE AL DAN NIET OF SLECHTS GEDEELTELIJK TE PLAATSEN. EN PLAATSING BETEKENT NIET PER SE DAT DE REDACTIE MET HET GESCHREVENE INSTEMT. IDEALE LENGTE: 200 À 300 WOORDEN.

VRAGEN...VRAGEN

We weten nu dat de mensheid miljoenen jaren oud is. Na de zondeval van de eerste mensen werden we pas "eergisteren" door een liefdevolle God verlost (nadat miljarden zielen in zonde hadden geleefd en waren gestorven). Waarom heeft de goede Vader zo verschrikkelijk lang gewacht?

Toen het dan eindelijk zover was, zond de Vader zijn veelgeliefde Zoon naar de wereld om ons te redden. Dat gebeurde door een afschuwelijke marteldood, terwijl een prikje in zijn menselijk lichaam voldoende was geweest. Immers, ook het geringste lijden van een God/mens heeft oneindige waarde. Waarom mocht die kelk tóch niet aan hem voorbijgaan?

De Messias kwam voort uit het uitverkoren Jodenvolk. In de psalmen is uitgebreid te lezen dat God met zijn volk is en het beschermt etc., etc. Toch werd dit geliefde volk over de aarde verstrooid en eindigde voor een flink deel in de gaskamers! Waarom in hemelsnaam!?

In brieven die mijn moeder tijdens de laatste oorlog schreef, verzuchtte zij af en toe: "Wanneer zal die verschrikkelijke oorlog ten einde zijn? Het enige wat wij kunnen doen is bidden." En toen het eindelijk vrede werd, dankten velen de Heer. In de kerken klonk het Te Deum. Als je iemand ergens voor dankt, ga je ervan uit dat die persoon daar de hand in heeft gehad. Had de goede God dan niet eerder de zaak ten goede kunnen keren? Of wachtte Hij totdat er genoeg voor gebeden was?

Mijn zeerkatholieke oom – een bekeerling – verongelukte tijdens de laatste oorlog en liet een vrouw met zes kinderen in behoeftige omstandigheden achter. Maar... God weet wat het beste voor ons is en Hij weet uit het kwade het goede te trekken". Echt waar? Vragen, vragen.... Maar Sint Augustinus kon destijds óók al niet alles verklaren.

Ton Spring in 't Velt, Helmond

TEKSTSCHRIJVER

In het vorige nummer van *Mariënborg Magazine* (pg.4) lees ik in een artikel van Ad Krijnen (" Bij het vertrek van Paus Benedictus XVI") onder meer: "Dat zo weinig mensen op het Sint Pietersplein aanwezig waren, zegt genoeg". Ik raad de hooggeachte tekstschrijver aan toch eens naar Specsavers te gaan. Of was de recensie soms al geschreven vóór het stuk gespeeld was?

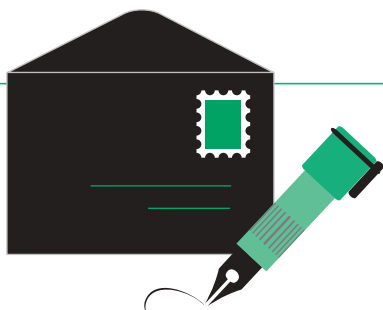
Vic Zemann, Doetinchem

TOEKOMST VANUIT VRIJWILLIGERS?

Het valt op dat in de documenten van de kerkelijke leiders de vrijwilligers niet of nauwelijks genoemd worden en gewaardeerd. Alleen de ambtsdragers zijn zichtbaar en ook niet de pastorale werk(st)ers. Het komt mij echter voor dat de kansen voor een levende geloofs"gemeenschap" nu juist bij hen te vinden zijn: de grote groepen Vrijwilligers en de Pastorale Werkers.

Door de onthutsende schaalvergroting van de parochies en de centralisatie tot slechts enkele liturgische plaatsen en het verlies van de vertrouwde kerken

en kerkjes wordt het lijker en ook minder voor gelovigen en ouderen steeds moeilijker en ook minder aantrekkelijk – ook door afstand – dáár te gaan vieren en beleven. Met dertig mensen in een grote kerk is koud en kaal en verbindt niet.

Het lijkt mij dat de huidige pastores ter plaatse met deze toch zo talrijke vrijwilligers samen zouden kunnen zoeken naar goed bereikbare kleine gelegenheden en ruimten tot ontmoeten en bezinnen, bespreken en vieren van het geloven, hopen en vertrouwen, dat hen in liefde en dienstbaarheid gaande houdt. Is het zo ook niet klein en lokaal begonnen? Men zou zo een lokale “ekklesia”=geloofsgemeenschap vormen, zoals hier en daar reeds geschiedt. Het zou zeker bevorderend werken als hiervoor van “hoogerhand” belangstelling, instemming of zelfs een zending werd geboden en waar nodig ook hulp en ondersteuning.

C. Hubert Tonino pr., Bergen op Zoom

HOMOVRIENDELIJKE PAUS?

Het lijkt of we een voorzichtig hoopvolle toekomst in de katholieke kerk tegemoet kunnen zien met de verkiezing van Jorge Bergoglio als paus. Toegegeven, zijn optreden belooft een verfrissende kijk op zaken en een oprechte keuze om de armen bij te staan. Toch ben ik als lesbische vrouw niet erg gelukkig met deze keuze (en de keuze van welke kardinaal dan ook tijdens het laatste conclaaf). Mijn vriendin, net als Bergoglio van Argentijnse komaf, tierde zelfs minutenlang toen ze hoorde dat hij verkozen was.

In 2010, toen Bergoglio nog aartsbisschop van Buenos Aires was, voerde hij een felle campagne tegen de invoering van het homohuwelijk in Argentinië. Bijna was zijn missie (‘Een oorlog van God tegen het pact van Satan’) geslaagd. Adoptie door homoseksuelen veroordeelde hij als ‘discriminatie tegen het kind’. Nu heeft het homohuwelijk in geen land waar het is ingevoerd tot een moreel verval van draconische omvang gezorgd, ook niet in Argentinië.

De voormalige jezuïetenpater John McNeill heeft als theoloog een uitgebreide studie gedaan naar bijbelpassages die homoseksualiteit zouden veroordelen, en concludeert dat deze vaak verkeerd geïnterpreteerd zijn of in een historische context gezien moeten worden, met name in het Oude Testament. McNeill concludeert onder meer in zijn boek *The Church and the Homosexual* (1976) in een uitgebreid betoog over de doop van de Ethiopische eunuch in Handelingen der Apostelen 8, 26-39, dat mensen met een andere seksuele identiteit niet langer buiten de christelijke gemeenschap moeten worden geplaatst. McNeill werd voor zijn verdediging van homoseksuelen en lesbiennes in en buiten de katholieke kerk uit de jezuïetenorde gezet, in 1983 werd hem door kardinaal Ratzinger, toen prefect van de Congregatie voor de Geloofsleer, officieel het zwijgen opgelegd. De conservatieve tak van de R.-K. Kerk wil er niets van weten noch iets onderzoeken, en wetenschappers die met weerwoord komen het zwijgen opleggen. Het zou een wonder zijn als paus Franciscus hier een wending aan zou geven.

Annette Schlatmann, Amsterdam

Pieken

Al meer dan een eeuw steekt de Eiffeltoren zijn piek boven Parijs uit. Dit hoogstandje levert hij dankzij de vier pijlers en een hectare grond die hem in de hoogte houden. Er hoeft maar een lichte siddering door de aardkorst te gaan en het hele boeltje tuimelt in elkaar. Forse bewegingen in Japan en elders laten zien dat door mensen gemaakte optrekjes in een mum van tijd tegen de vlakke kunnen gaan.

Naast constructies van steen en staal bestaan ook denkbeeldige constructies van gedachten en overtuigingen die als ingebeelde bouwwerken in het brein van mensen zijn opgericht en eeuwenlang als keiharde ideologie hoog van de toren blazen en neerzien op onderdanige geesten. Vroeger waren het de koloniale systemen die wetten construeerden waarvan alleen de hoge pieten profijt hadden. Dat ging goed totdat in India Mahatma Gandhi de opmerking maakte: **Het zout van Indiase bodem is van de mensen van India**. Daardoor ging een rilling van jewelste door het volk dat de Engelse koloniale macht ineen deed storten.

Onze aardbol is geen brok graniet of ijsklomp. Geologische bewegingen zijn een teken van **leven**. Dit geldt ook voor al onze geestelijke constructies. Zo ook voor ons bijbels landschap, rijk aan eeuwige waarheden en rotsvaste standpunten, waar in Palestina twee geestelijke platforms tegen elkaar schurken en elkaar verdringen.

Ook op het katholieke erf is de boel aan het schuiven. Het eeuwige standpunt van de **onontbindbaarheid van het huwelijk** bijvoorbeeld is een achterhaalde positie. Meer dan dertig procent van de katholieken laat zien dat de werkelijkheid **anders** is en dat zij in een tweede relatie gelukkiger door het leven gaan. Zij schuiven van lieverlee buiten het kerkelijk blikveld. Het gevolg is minder ondersteuning van het kerkgebouw, en menig torenspits legt het loodje. In Rome: Mijters als hoge pieken. Ze doen het op het beeldscherm nog steeds **uitstekend**, zo lijkt het. Maar het zou best kunnen dat paus Frans die prehistorische puntmuts voor gezien houdt en zich in een gewoon klofje met kalotje op het hoofd in de mensenmenigte mengt. Dan zeg ik: **petje af!**

Leon Goertz

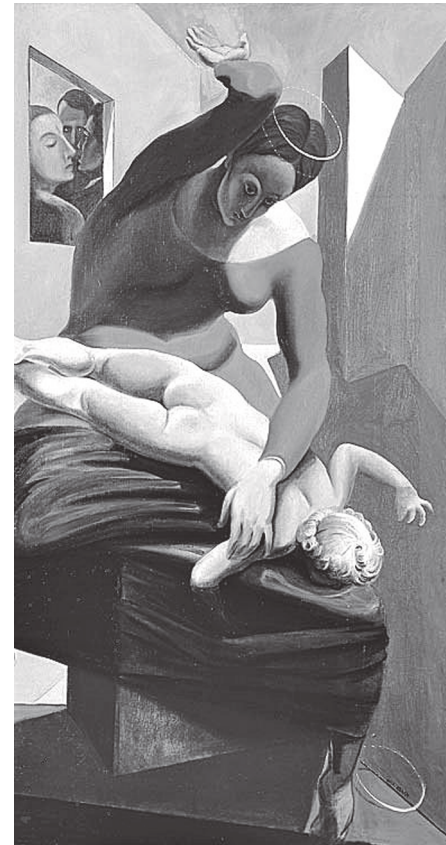

Over een soort ongehoorzaamheid van de jeugdige Jezus wordt in de evangeliën slechts één keer bericht, en wel door Lukas (2:42). Het is het verhaal van de jongeman die stiekem in Jeruzalem achterblijft en daar met wetenschappers gaat discussiëren. Zijn ouwelui onderbreken hun thuisreis en gaan hem zoeken. Na drie dagen vonden ze hem in de tempel en het joch verweet hun nota bene dat ze hadden kunnen weten dat hij daar was. Niettemin ging hij mee terug naar Nazaret en “was hun voortaan gehoorzaam” zegt de auteur. Zou het bij die ene eigenwijsheid gebleven zijn? Kunstenaars in latere eeuwen konden zich dat niet voorstellen. Zo is in de beeldenrijke Tsjechische hoofdstad Praag een muurbeeld te zien dat het Jezuskind laat zien als een lastig ventje. En de Duitse schilder Max Ernst (1891-1976) heeft in 1926 uitgebeeld hoe die hangjongere, na thuiskomst uit Jeruzalem, van zijn moeder zo'n pak billenkoek heeft gekregen, dat zijn aureool ervan (rechtsonder) op de grond rolde.

FOTO'S: LINKS MV/ARCH/LVG; RECHTS MUSEUM LUDWIG, KÖLN

✂ Word lid - Word abonnee - **Bon**

MEEDISCUSSIËREN MET MARIËNBURG

Als vereniging bevordert Mariënburg discussie over onderwerpen die leven onder kritisch katholieken en stimuleert daarbij inbreng vanuit de katholieke traditie. Concreet gebeurt dit via de interactieve website en door middel van dit Mariënburg Magazine. Voelt u ervoor om zich hierbij aan te sluiten? Dan:

De heer/mevrouw (a.u.b. aangeven wat van toepassing is)

Naam: .....

Adres: .....

Postcode en plaats: .....

- wordt lid van de Vereniging Mariënburg en ontvangt vier keer per jaar Mariënburg Magazine (€ 30,- per jaar)
- wordt lid van de Vereniging Mariënburg en hoeft geen abonnement op Mariënburg Magazine (€ 12,50 per jaar)
- abonneert zich op Mariënburg Magazine, maar zonder lidmaatschap van de vereniging (€ 20,- per jaar)
- meldt zich voor drie proefnummers van Mariënburg Magazine (€ 5,-)
- is lid en wil een geschenkabonnement op Mariënburg Magazine geven aan:

De heer / mevrouw (a.u.b. aangeven wat van toepassing is)

Naam: .....

Adres: .....

Postcode en plaats: .....

Datum: .....

Handtekening: .....

De (eventueel fotokopieerde en) ingevulde bon in gesloten envelop zonder postzegel opsturen naar:

Secretariaat Mariënburg – Antwoordnummer 223 – 3800 VB Amersfoort

of alle gegevens per e-mail zenden naar: secretariaat@marienburgvereniging.nl